

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور

۳۴. مالیات بر واردات

۱. نگاهی به روند تحقق مالیات بر واردات در قوانین بودجه سال‌های گذشته

بررسی عملکرد ردیف درآمدی مالیات بر واردات در قوانین بودجه سال‌های گذشته نشان می‌دهد هر زمان دولت درآمد مالیات بر واردات را با رشدی فزاینده نسبت به سال قبل پیش‌بینی کرده به عدم تحقق درآمد منجر شده است. برای مثال رشد ۵۱/۷ درصدی رقم مصوب ردیف مالیات بر واردات در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ و یا رشد ۵۲/۶ درصدی آن در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ موجب شد که تنها ۶۹/۶۳ و ۷۶/۳۶ درصد از درآمد پیش‌بینی شده محقق گردد. اما هر زمان دولت درآمد مالیات بر واردات را با ثبات و واقع‌بینانه پیش‌بینی کرده به بهتر شدن درصد تحقق درآمدها منجر شده است، برای مثال کاهش ۵/۱- درصدی ردیف مالیات بر واردات در قانون بودجه سال ۱۳۸۷ منجر به عملکرد ۱۰۵/۸۸ درصدی درآمد پیش‌بینی شده گردید.

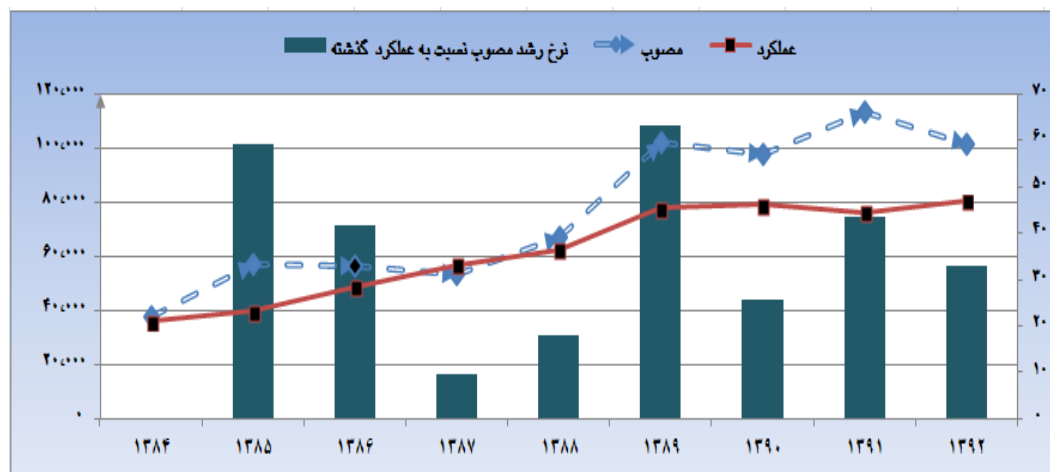
جدول ۱. روند مقایسه‌ای رقم مصوب و عملکرد مالیات بر واردات طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۲

(میلیارد ریال)

سال	قانون بودجه سال ۱۳۸۴	قانون بودجه سال ۱۳۸۵	قانون بودجه سال ۱۳۸۶	قانون بودجه سال ۱۳۸۷	قانون بودجه سال ۱۳۸۸	قانون بودجه سال ۱۳۸۹	قانون بودجه سال ۱۳۹۰	قانون بودجه سال ۱۳۹۱	قانون بودجه سال ۱۳۹۲
مصوب	۳۷,۶۸۰	۵۷,۱۶۹	۵۶,۴۱۵	۵۳,۵۴۳	۶۶,۸۴۳	۱۰۲,۰۰۰	۹۷,۹۳۱	۱۱۳,۳۵۹	۱۰۱,۶۳۴
عملکرد	۳۵,۹۵۴	۳۹,۸۰۶	۴۸,۸۱۸	۵۶,۶۸۹/۱	۶۲,۵۵۴/۴	۷۷,۸۸۶/۳	۷۸,۹۳۰	۷۶,۴۰۳	۸۰,۳۹۸
نرخ رشد مصوب	--	۵۱/۷۲	-۱/۳۲	-۵/۰۹	۲۴/۸۴	۵۲/۶	-۳/۹۹	۱۵/۷۵	-۱۰/۳۵
نرخ رشد عملکرد	--	۱۰/۷۱	۲۲/۶۴	۱۶/۱۲	۱۰/۳۵	۲۴/۵۱	۱/۳۴	-۳/۲۰	۵/۲۳
نرخ رشد مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته	--	۵۹/۰۱	۴۱/۷۲	۹/۶۸	۱۷/۹۱	۶۳/۰۶	۲۵/۷۴	۴۳/۶۲	۳۳/۰۱
درصد تحقق	۶۹/۶۳	۶۹/۶۳	۸۶/۵۳	۱۰۵/۸۸	۹۳/۵۸	۷۶/۳۶	۸۰/۶۰	۶۷/۴۰	۷۹/۱۱

معاونت پژوهش‌های
اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

نمودار تأثیر نرخ رشد مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته بر عدم تحقق درآمد مالیات بر واردات

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:
۲۲۰۱۴۰۷۹

تاریخ انتشار:
۱۳۹۳/۱۰/۱

یکی از مهمترین ملاک‌های مورد نظر در پیش‌بینی واقع‌بینانه ردیف درآمدی مالیات بر واردات توجه به رشد منطقی رقم مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته است. مطابق نمودار فوق هرگاه نرخ رشد رقم مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته بالاتر از ۲۵ درصد بوده است (سال‌های ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۹، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) منجر به فاصله گرفتن رقم مصوب از عملکرد شده و درصد تحقق مالیات بر واردات طی آن سال‌ها بسیار پایین بوده است و برعکس در سال‌هایی که نرخ رشد رقم مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته حدود یا کمتر از ۲۵ درصد بوده است، (سال‌های ۱۳۸۷، ۱۳۸۸ و ۱۳۹۰) منجر به نزدیک شدن رقم مصوب به عملکرد شده و درصد تحقق ردیف مالیات بر واردات بالا رفته است.

۲. تخمین میزان مالیات بر واردات وصولی در پایان سال ۱۳۹۳

روش (۱) - یکی از روش‌های تخمین، مقایسه عملکرد ۷ ماهه سال ۱۳۹۲ با ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۲ و تسری روند آن به عملکرد ۷ ماهه ۱۳۹۳ برای پیش‌بینی مالیات بر واردات در ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۳ است. در این روش، روند افزایش وصولی در ماه‌های پایانی سال در پیش‌بینی انجام شده مستتر است.

جدول ۲. پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه ۱۳۹۳ ردیف مالیات بر واردات براساس روند تحقق

(میلیارد ریال)

درآمدهای سال ۱۳۹۲ و ۷ ماهه سال ۱۳۹۳

سال	قانون بودجه سال ۱۳۹۲ (۷ ماهه)	قانون بودجه سال ۱۳۹۲	قانون بودجه سال ۱۳۹۳ (۷ ماهه)	پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۹۳ (۱۲ ماهه)
مصوب	۵۹,۲۸۱	۱۰۱,۶۲۴	۶۳,۶۲۶	۱۰۹,۰۷۴
عملکرد	۲۶,۲۷۱	۸۰,۳۹۸	۳۹,۳۱۲	* ۱۲۰,۳۰۸
نرخ رشد عملکرد	--	--	۴۹/۶۴	* ۴۹/۶۴
درصد تحقق	۴۴/۳۱	۷۹/۱۱	۶۱/۷۸	* ۱۱۰/۲۹

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

روش (۲) - یکی دیگر از روش‌های تخمین مالیات بر واردات در ۱۲ ماهه سال ۱۳۹۳ اخذ آمار و اطلاعات مربوط به وصولی‌های نقدی و ضمانتنامه‌ها و ترخیص‌های نسبه توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران است. براساس آمار اخذ شده از گمرک جمهوری اسلامی ایران در ۸ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۳ میزان درآمد وصولی نقدی حدود ۴۶,۶۶۰ میلیارد ریال بوده که با احتساب پیش‌بینی وصولی نقدی ۳۵,۰۵۰ میلیارد ریالی و تسویه ۲۷,۳۶۵ میلیارد ریالی ضمانتنامه‌ها در ۴ ماهه پایانی سال، میزان عملکرد این ردیف در کل سال ۱۳۹۳ حدود ۱۰۹,۰۷۴ میلیارد ریال یعنی معادل رقم مصوب سال ۱۳۹۳ برآورد می‌شود.

جدول ۳. پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه ۱۳۹۳ ردیف مالیات بر واردات براساس آمار ضمانتنامه‌های گمرک

(میلیارد ریال)

عنوان	پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۹۳ (۱۲ ماهه)
عملکرد وصولی نقدی ۸ ماهه ابتدای سال	۴۶,۶۵۹
پیش‌بینی وصولی نقدی ۴ ماهه آخر سال	* ۳۵,۰۵۰
ضمانتنامه‌ها	۲۷,۳۶۵
پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه	* ۱۰۹,۰۷۴

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

روش (۳) - با توجه به ضرورت دستیابی به پیش‌بینی واقع‌بینانه از مالیات بر واردات وصولی در سال ۱۳۹۳ می‌توان از میانگین دو روش فوق به شرح ذیل استفاده نمود.

جدول ۴. پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه ۱۳۹۳ ردیف مالیات بر واردات (میلیارد ریال)

عنوان	پیش‌بینی قانون بودجه سال ۱۳۹۳ (۱۲ ماهه)
مصوب ۱۲ ماهه براساس قانون بودجه	۱۰۹,۰۷۴
پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه براساس روند تحقق درآمدهای سال گذشته	*۱۲۰,۳۰۸
پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه براساس آمار ضمانتنامه‌های گمرک	*۱۰۹,۰۷۴
میانگین پیش‌بینی عملکرد ۱۲ ماهه ۱۳۹۳	*۱۱۴,۶۹۱
درصد تحقق	*۱۰۵/۱۵

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

با توجه به جدول فوق می‌توان پیش‌بینی نمود که در سال ۱۳۹۳ رقمی حدود ۱۱۴,۶۹۱ میلیارد ریال به عنوان مالیات بر واردات دریافت شود که پیش‌بینی می‌شود بیش از ۱۰۵ درصد رقم مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ محقق شود.

۳. سنجش میزان تحقق مالیات بر واردات مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴

مطابق جدول ۵ می‌توان عنوان نمود که رقم مالیات بر واردات در لایحه بودجه ۱۳۹۴ نسبت به رقم مصوب سال قبل ۲۷/۸ درصد افزایش داشته و نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال قبل نیز با رشد ۲۱/۵۴ درصدی مواجه بوده است.

جدول ۵. مقایسه رقم مالیات بر واردات مندرج در لایحه بودجه ۱۳۹۴ با پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۳

(میلیارد ریال)

سال	قانون بودجه سال ۱۳۹۲	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴
مصوب	۱۰۱,۶۲۴	۱۰۹,۰۷۴	۱۳۹,۴۰۰
عملکرد	۸۰,۳۹۸	*۱۱۴,۶۹۱	--
نرخ رشد مصوب	-۱۰/۳۵	۷/۲۳	**۲۷/۸
نرخ رشد عملکرد	۵/۲۳	*۴۲/۶۵	--
نرخ رشد مصوب نسبت به عملکرد سال گذشته	۳۳/۰۱	۳۵/۶۶	*۲۱/۵۴
درصد تحقق	۷۹/۱۱	*۱۰۵/۱۵	--

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

** این رقم نرخ رشد لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نسبت به مصوب قانون بودجه سال ۱۳۹۳ است.

رشد ۲۱/۵۴ درصدی مالیات بر واردات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۳ براساس فروض ذیل استوار است:

(الف) افزایش ارزش واردات،

(ب) افزایش متوسط حقوق ورودی،

(ج) افزایش نرخ ارز،

(د) ترکیبی از عوامل فوق،

(ه) تغییر روندهای قبلی و تأمین تجهیزات و امکانات دستگاه متولی وصول درآمدهای گمرکی.

– فرض (الف) – افزایش حجم واردات در سال ۱۳۹۴ و ثبات نرخ متوسط تعرفه

تحلیل: جهت تحقق رشد ۲۱/۵۴ درصدی مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در لایحه ۱۳۹۴ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۳ حجم واردات در کشور نیز باید ۲۱/۵۴ درصد افزایش یابد. واردات ۷ ماهه سال ۱۳۹۳ رقمی معادل ۳۰,۲۷۱ میلیون دلار بوده که نسبت به دوره مشابه سال قبل حدود ۲۴/۷۲ درصد افزایش یافته است. از مقایسه این رقم با واردات ۷ ماهه ۱۳۹۲ (یعنی حدود ۲۴,۲۷۲ میلیون دلار) و رقم واردات کل سال ۱۳۹۲ (یعنی ۵۰,۸۱۸ میلیون دلار) پیش‌بینی می‌شود که عملکرد واردات در سال ۱۳۹۳ رقمی حدود ۶۳,۳۷۸ میلیون دلار باشد.

اگر مالیات بر واردات سال ۱۳۹۴ بخواهد ۲۱/۵۴ درصد بیشتر از عملکرد سال ۱۳۹۳ باشد رقم واردات باید به حدود ۷۷,۰۲۹ میلیون دلار برسد که صرفاً با توجه به روند افزایشی واردات در ۷ ماهه سال جاری و پیش‌بینی ادامه این روند در ماه‌های پیش‌رو قابل تحقق است و هرگونه ثبات و یا کاهش در روند واردات به‌خصوص با توجه به کاهش قیمت نفت و تأثیر آن بر بودجه کل کشور می‌تواند منجر به تغییر روند واردات و در نتیجه عدم

تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده شود. (شایان توجه است که دستگاه‌های تخصصی نیز واردات سال آینده را در حدود ۴۶/۱ میلیارد دلار برآورد کرده‌اند که با رقم ۷۷ میلیاردی مندرج در این فرض فاصله فراوانی دارد).

نتیجه فرض (الف) - رشد ۲۱/۵۴ درصدی واردات با ادامه روند فعلی واردات محتمل است. با این حال با توجه به کاهش قیمت‌های جهانی نفت و برخی ملاحظات حاشیه‌ای تحقق واردات فزاینده در سال ۱۳۹۴ با ابهاماتی مواجه است. از این‌رو در پیش‌بینی رقم مالیات بر واردات در سال آتی باید به این موارد توجه نمود.

- فرض (ب) - افزایش مالیات بر واردات به واسطه افزایش نرخ تعرفه واقعی و ثبات حجم واردات

تحلیل: با توجه به واردات ۷۸۱,۶۳۰ میلیارد ریالی ۷ ماهه سال ۱۳۹۳ و حقوق ورودی ۳۹,۳۱۲ میلیارد ریالی اخذ شده توسط گمرک در دوره مذکور می‌توان عنوان نمود که متوسط نرخ حقوق ورودی (تعرفه) در ۷ ماهه ۱۳۹۳ حدود ۵/۰۲ درصد بوده است و برای تحقق ۱۱۴,۶۹۱ میلیارد ریال برآورد درآمد ناشی از مالیات بر واردات در سال ۱۳۹۳ با نرخ متوسط تعرفه حدود ۵/۰۲ درصدی باید ۲,۲۸۴,۶۸۱ میلیارد ریال واردات انجام شود. اگر بخواهیم رقم مندرج در لایحه (۱۳۹,۴۰۰ میلیارد ریال) را با فرض ثبات واردات در سطح سال ۱۳۹۳ به دست بیاوریم میزان نرخ حقوق ورودی باید به ۶/۱ درصد برسد، بنابراین لازم است که جهت تحقق رشد ۲۱/۵۴ درصدی مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در لایحه ۱۳۹۴ نسبت به عملکرد ۱۳۹۳، میانگین نرخ تعرفه واقعی از ۵/۰۲ درصد در سال ۱۳۹۳ به ۶/۱ درصد در سال ۱۳۹۴ برسد.

نتیجه فرض (ب) - هرچند افزایش حدود ۱/۰۸ درصدی نرخ حقوق ورودی، نسبت به پیش‌بینی نرخ سال جاری با توجه به تغییرات این نرخ در سنوات گذشته محتمل است با این حال در بیان این فرض باید به الزامات قانونی در کاهش سطوح تعرفه‌ای و استمرار ممنوعیت واردات خودروهای با حجم موتور ۲۵۰۰ سی‌سی که تعرفه ۱۴۰ درصدی دارند توجه نمود.

- فرض (ج) - افزایش مالیات بر واردات به واسطه افزایش نرخ ارز

تحلیل: هرچند افزایش نرخ ارز موجب افزایش عواید حاصل از تبدیل مالیات بر واردات به ریال می‌شود ولی با توجه به رابطه معکوس نرخ ارز با واردات می‌تواند به کاهش حجم واردات و کاهش حقوق ورودی دریافتی نیز بیانجامد. در فرض ارائه شده توسط دولت عنوان شده است که نرخ ارز محاسباتی از ۲۶,۵۰۰ ریال به ۲۸,۵۰۰ ریال افزایش یابد. هرچند رشد ۷/۵۴ درصدی نرخ ارز موجب افزایش نرخ تبدیل دلار به ریال و افزایش حقوق ورودی ریالی می‌شود با این حال می‌تواند با افزایش قیمت تمام شده واردات منجر به از بین رفتن صرفه اقتصادی واردات شده و ارزش دلاری واردات را کاهش دهد. (براساس آمار واصله از گمرک جمهوری اسلامی ایران، میانگین نرخ ارز در مقطع ۸ ماهه ۱۳۹۳ حدود ۲۵,۸۵۰ ریال بوده است).

نتیجه فرض (ج) - افزایش نرخ ارز از طرفی ارزش دلاری واردات را کاهش و از طرف دیگر نرخ تبدیل عواید را افزایش می‌دهد و مشخص نیست که برآیند آن افزایش یا کاهش مالیات بر واردات است.

- فرض (د) - افزایش همزمان و ترکیبی ارزش واردات، نرخ حقوق ورودی و نرخ ارز

- فرض (ه) - بررسی تمام فروض فوق با فرض ثبات سایر شرایط و استمرار روندهای معمول گذشته بوده است و بدیهی است که هرگونه گشایش اقتصادی فوق‌العاده از جمله بهبود مناسبات بین‌المللی و اتخاذ سیاست‌های جدید در قالب فاینانس‌های عمده و ورود ارز و کالا به کشور از طریق واردات و یا طولانی شدن روند بهبود مناسبات، سخت‌تر شدن مبادلات ارزی کشور و کاهش فزاینده قیمت نفت نیز می‌تواند منجر به تغییر میزان واردات و عدم تحقق فروض فوق گردد.

همچنین شایان توجه است که یکی از شروط تحقق درآمد مالیات بر واردات رفع مشکلات سازمانی و بودجه‌ای دستگاه وصول‌کننده این درآمدها است. در شرایط حاضر، گمرک جمهوری اسلامی ایران به استناد گزارش‌های اعلامی، در تأمین پرداخت حقوق و دستمزد کارکنان متخصص در نقاط مرزی و محروم کشور و واحدهای ستادی و پرداخت هزینه‌های جاری اماکن گمرکی و تأمین تجهیزات مورد نیاز با مشکلات و تنگناهایی مواجه است که رفع این مشکلات و تخصیص بودجه جاری متناسب با وظایف محوله به عنوان یکی از شروط اصلی تحقق درآمد مالیات بر واردات محسوب می‌شود.

پیشنهاد

در خصوص ردیف شماره ۱۱۰۴۰۰ با عنوان (بند چهارم: مالیات بر واردات) می‌توان عنوان نمود که علی‌رغم افزایش بیش از ۴۹/۶ درصدی عملکرد مالیات بر واردات در ۷ ماهه سال ۱۳۹۳ نسبت به دوره مشابه سال قبل و پیش‌بینی تحقق این ردیف در سال ۱۳۹۳، به نظر می‌رسد رشد ۲۱/۵۴ درصدی رقم مندرج در لایحه ۱۳۹۴ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال جاری با توجه به کاهش قیمت نفت، نیاز به بررسی دارد. لذا پیشنهاد می‌شود کمیسیون‌های اقتصادی، برنامه و بودجه و محاسبات و تلفیق، بودجه این رقم را با دقت بیشتری مورد بررسی قرار دهند و دلایل پیش‌بینی این رقم و سیاست‌های پیشنهادی دولت برای تحقق آن را ارزیابی نمایند. با در نظر گرفتن فروضی از جمله واردات ۶۹/۲ میلیارد دلاری (رشد ۹/۲ درصد نسبت به پیش‌بینی واردات در سال ۱۳۹۳)، نرخ حقوق ورودی ۶/۱ درصدی (ثبات نرخ تعرفه) و ارزش دلار ۲۸,۵۰۰ ریالی (مورد نظر در لایحه بودجه ۱۳۹۴) پیش‌بینی می‌شود که ۱۲۰,۳۰۴ حدود میلیارد ریال، مالیات بر واردات در سال ۱۳۹۴ محقق شود.